



ZATRUDNIENIE

JAK ZNALEŹĆ PRACĘ

W szukaniu pracy pomocne są różne źródła:

1. GAZETY –

szukaj ofert pracy w gazetach lokalnych

Na przykład

Belfast Telegraph zamieszcza oferty pracy we wtorki /praca w sektorach publicznych/ i w piątki /praca w sektorach prywatnych i ochotniczych/ Możesz też odwiedzić stronę internetową www.belfasttelegraph.co.uk

The Irish News zamieszcza dodatek z ofertami pracy w czwartki.

2. OGŁOSZENIA –

na tablicach ogłoszeniowych i oknach niektórych restauracji, kawiarnii, sklepów i supermarketów. Bardzo często są to prace na pół etatu i niezbyt dobrze płatne.

3. AGENCJE POŚREDNICTWA PRACY -

wiele z nich można znaleźć w książce telefonicznej pod Employment Agencies albo na stronie internetowej www.yell.com

Agencje nie mają prawa pobierać opłat za znalezienie Ci pracy. Aby zwiększyć swoje szanse na zatrudnienie lepiej zarejestrować się w kilku agencjach.

4. JOB CENTRE (URZĄD PRACY) –

jest to rządowa agencja udzielająca pomocy bezrobotnym. Najbliższy oddział znajdziesz w książce telefonicznej oraz Yellow Pages.

5. INTERNET

możesz przeglądać strony internetowe poszczególnych firm i organizacji w celu znalezienia ofert pracy lub sprawdzać specjalne strony z ogłoszeniami

W Irlandii Północnej większość pracodawców wymaga wypełnienia własnych podań o pracę i nie przyjmuje CV. Upewnij się także do kiedy można składać podania.

Pracodawcy często proszą o nazwiska dwóch osób, które Cię znają i mogą Ci wystawić referencje. Zazwyczaj nie mogą to być Twoi krewni. Pracodawca sam kontaktuje się z tymi osobami i prosi o referencje. Ty musisz tylko podać ich nazwiska i adresy.

Jeśli nie jesteś zatrudniony, nie przysługują Ci żadne zasiłki chyba że spełniasz pewne warunki. Więcej informacji na ten temat znajdziesz w ulotce Pomoc Społeczna)

UZNAWANIE KWALIFIKACJI Z INNYCH KRAJÓW

Aby sprawdzić czy Twoje kwalifikacje są uznawane w Wielkiej Brytanii skontaktuj się z:

CCEA – Council for Curriculum, Examinations and Assessments (Rada ds Programów nauczania, Egzaminów i Oceniania)

UK NARIC ECCTIS Ltd.

Korzystanie z ich usług może być płatne.

LEGALNE ZATRUDNIENIE, REJESTRACJA

Zaraz po rozpoczęciu pracy dla brytyjskiego pracodawcy, a najpóźniej w ciągu miesiąca należy się zarejestrować w **Home Office Worker Registration Scheme WRS (System Rejestracji Pracowników)**.

Home Office to odpowiednik ministerstwa spraw wewnętrznych, odpowiedzialny za imigrację.

W niektórych sytuacjach nie trzeba się rejestrować w Home Office.

Na przykład jeśli

- Świadczysz usługi firmie ustanowionej poza terenem Wielkiej Brytanii.
- 1 maja 2004 miałeś legalnie przepracowane w Wielkiej Brytanii co najmniej 12 miesięcy
- Dostałeś wizę i pozwolenie na pracę jako pracownik sezonowy w rolnictwie przed 01.05.04 i rozpocząłeś pracę w Seasonal Agricultural Workers Scheme (Programie Pracowników Sezonowych w Rolnictwie) 1 maja 2004 lub po
- Pracowałeś legalnie w Wielkiej Brytanii co najmniej 12 miesięcy bez przerwy dłuższej niż 30 dni i przez ten czas byłeś zarejestrowany w Home Office.
- Prowadzisz działalność gospodarczą. W tym przypadku jak najszybciej musisz się zarejestrować w urzędzie podatkowym (Her Majesty's Revenue and Customs HMRC) pod numerem telefonu 08459154515.

Konieczniesz sprawdzić w Home Office czy spełniasz powyższe kryteria czy nie.

Skontaktuj się z

The Worker Registration Team

Telefon: 01142596262

Email: WRS@ind.homeoffice.gsi.gov.uk

Lub skorzystaj ze specjalistycznych porad niezależnych organizacji doradczych (lista na końcu broszurki).

JAK ZAREJESTROWAĆ SIĘ W HOME OFFICE

Należy wypełnić podanie WRS.

Podania, wskazówki oraz więcej informacji dostępne są na stronach internetowych www.ind.homeoffice.gov.uk lub www.workingintheuk.gov.uk

Można także zadzwonić pod numer 08705210224 lub poprosić pracodawcę, być może on/a ma podania.

Pracodawca powinien zatrzymać kopię wypełnionego podania.

Jeśli jest to Twoje pierwsze podanie należy wysłać jego oryginał wraz z paszportem (lub dowodem osobistym), dwoma zdjęciami paszportowymi, listem od pracodawcy potwierdzającym zatrudnienie i opłatą £70.00 pod następujący adres:

Worker Registration Team

Walsall Road

Cannock WS11 0JA

Podanie należy wysłać listem poleconym (special delivery), co kosztuje około £4. Lokalny urząd pocztowy na pewno Ci w tym pomoże.

Jeśli planujesz podróżę wyślij dowód osobisty zamiast paszportu jako że zwrot dokumentów może trochę potrwać.

Jeśli wysyłasz paszport, zostaw sobie kopię na wypadek jego zaginięcia.

Rozważ podanie adresu pracodawcy jako adresu korespondencyjnego w razie gdybyś się przeprowadzał/a.

Po pomyślnym rozpatrzeniu podania otrzymasz kartę rejestracyjną pracownika i certyfikat.

W przypadku zmiany pracy musisz się znowu zarejestrować w Home Office, ale nie musisz ponownie płacić.

Należy być zarejestrowanym w Home Office do momentu kiedy ma się przepracowane w Wielkiej Brytanii 12 miesięcy bez przerwy dłuższej niż 30 dni.

PRAWA PRACOWNICZE

UMOWA DOTYCZĄCA WARUNKÓW ZATRUDNIENIA – KONTRAKT MIĘDZY PRACOWNIKIEM A PRACODAWCĄ

Powinieneś otrzymać warunki zatrudnienia na piśmie w ciągu dwóch miesięcy od rozpoczęcie pracy.

Powinny one zawierać szczegóły dotyczące:

Wynagrodzenia, wymiaru godzin, urlopu, okresu wypowiedzenia, świadczeń chorobowych i emerytury.

Upewnij się, że wszystko rozumiesz zanim podpiszesz kontrakt.

Posiadanie kontraktu jest bardzo ważne przy dochodzeniu swoich praw pracowniczych w razie konfliktów. Pozwala to również zorientować się co przysługuje w miejscu pracy.

Dochodzenie swoich praw jest także możliwe jeśli nie masz umowy, ale wtedy trudniej ustalić jakie dokładnie są Twoje prawa.

WYNAGRODZENIE, MINIMALNA STAWKA

Minimalna stawka to najniższa dopuszczalna suma jaką powinieneś dostawać za swoją pracę. Zależy ona również od wieku.

Obecnie

16 - 17 lat	£3.30 na godzinę
18 – 21 lat	£4.45 na godzinę
Powyżej 22 roku	£5.35 na godzinę

W rolnictwie obowiązują inne stawki minimalne:

16 lat	£3.29 na godzinę
17 lat	£3.84 na godzinę
18 lat	£4.68 na godzinę
Powyżej 19 lat	£5.50 na godzinę

Co jakiś czas powyższe stawki ulegają zmianie.

W celu uzyskania dalszych informacji należy się skontaktować z infolinią **National Minimum Wage Helpline** (infolinia krajowej stawki minimalnej) dla Irlandii Północnej. Jeśli masz pytania dotyczące minimalnej stawki w rolnictwie zadzwoń pod numer 028 90520813w Irlandii Północnej.

Jeśli pracodawca płaci mniej – łamie prawo.

W takim wypadku skontaktuj się z najbliższym **Citizens Advice Bureau** (Poradnia Obywatelska) po poradę. Możesz także zadzwonić na infolinię **Minimum Wage Helpline**, aby uzyskać informację lub dochodzić swych praw do minimalnej stawki.

POTRĄCENIA OD ZAROBKÓW

Wedle prawa powinieneś otrzymywać odcinek wypłaty (pay slips) przy każdej wypłacie.

Pokazują one ile pieniędzy odciągnięto od Twojej wypłaty.

Zgodnie z prawem, pracodawca może potrącić od zarobków:

- **SKŁADKI NA UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE**

Należy płacić składki na ubezpieczenie społeczne aby w razie potrzeby spełnić kryteria otrzymywania пенных zasiłków.

- **PODATKI**

Twoje podatki przeznaczone są na usługi finansowane przez państwo takie jak drogi, szkolnictwo, służba zdrowia itp.

Pracodawca powinien zarejestrować pracownika w urzędzie podatkowym (HMRC) i potrącać podatek od pensji. Można to sprawdzić w każdym oddziale urzędu podatkowego czy to zrobił. Adresy poszczególnych biur są dostępne na stronie www.hmrc.gov.uk Jeśli nie zarabiasz zbyt dużo lub sądzisz, że zapłaciłeś za dużo podatku, być może uda Ci się otrzymać jakiś zwrot. Po poradę zgłoś się do urzędu podatkowego HMRC.

Składki ubezpieczeniowe i podatki potrącone są automatycznie.

Numer ubezpieczenia społecznego (National Insurance Number NINO przyp. tłum.)

Numer ten używany jest w celu potrącania składek i podatków jak również do obliczania sumy wpłaconych składek aby ustalić uprawnienia do zasiłków.

Masz ten sam numer przez całe życie. Numer ubezpieczenia wygląda następująco:

AB256789C.

Jak uzyskać numer ubezpieczenia społecznego

Trzeba się stawić na rozmowę aby dostać własny numer. Udaj się do najbliższego Job Centre (urząd pracy) lub Social Security Office (Zakład Ubezpieczeń Społecznych). Adresy znajdziesz w książce telefonicznej. Weź ze sobą paszport i poproś o wyznaczenie terminu rozmowy.

Zgłoś się jak najszybciej bo na rozmowę trzeba czekać.

O terminie rozmowy i wymaganych dokumentach zostaniesz poinformowany listownie.

Uważnie przeczytaj zawiadomienie i postaraj się przynieść na rozmowę wszystkie wymagane dokumenty.

Inne koszty pracodawca może potrącać z płacy jedynie po uzgodnieniu - zarówno pisemnym jak i ustnym - z pracownikiem. Szczegóły dotyczące tych kosztów powinny widnieć na kwicie wypłat (pay statement). Mogą to być na przykład:

- **OPŁATA ZA MIESZKANIE**

Maksymalnie £29.05 tygodniowo (£4.15 dziennie) można potrącić osobie zarabiającej nie więcej niż krajowa stawka minimalna lub rolnicza stawka minimalna. Przy wyższych zarobkach można potrącić więcej.

Powyższa suma zmienia się co jakiś czas.

- **KOSZTY TRANSPORTU**

Nie ma limitu. Pracodawca może potrącać koszty transportu, ale tylko po wcześniejszym uzgodnieniu z pracownikiem. Powinna to być umowa pisemna, aby łatwo można było wykazać, że miała ona miejsce. Pracownik powinien jednak mieć swobodę wyboru środka transportu jeśli nie chce korzystać z transportu oferowanego przez pracodawcę.

Jeśli masz wątpliwości dotyczące potrąceń od wypłaty skontaktuj się z Citizen Advice Bureau Poradnia Obywatelska lub National Minimum Wage Helpline (infolinią krajowej stawki minimalnej).

CZAS WOLNY OD PRACY

CHOROBA

Umowa o pracę może zawierać specjalne ustalenia dotyczące uprawnień do świadczeń chorobowych. Jeśli nie, być może jesteś uprawniony do Statutory Sick Pay SSP (państwowego świadczenia chorobowego), które jest prawnym minimum. Może być ono wypłacane do 28 tygodni, jednakże trzeba spełnić pewne kryteria.

Jeśli pracodawca nie chce Ci wypłacać tego świadczenia możesz poprosić o poradę **HMRC** (urząd podatkowy). Najbliższy oddział znajdziesz w książce telefoniczne oraz Yellow Pagesj.

MACIERZYŃSTWO

Kobiety w ciąży mają prawo do odpłatnego czasu wolnego od pracy na badania lekarskie. Standardowy (przyp tłum) urlop macierzyński wynosi do 26 tygodni (można potem wziąć urlop opiekuńczy). Być może przysługuje Ci Statutory Maternity Pay (świadczenie macierzyńskie), ale zależy to od czasu przepracowanego u danego pracodawcy.

Więcej informacji można otrzymać w dziale kadrowym swojej firmy lub **Citizens Advice Bureau** (Poradnia Obywatelska).

Opieka nad dziećmi

Na czas pracy dziecko można oddać pod opiekę zarejestrowanej opiekunki lub do przedszkola.

Więcej informacji można uzyskać w organizacji **Employers for Childcare** (pracodawcy dzieciom).

OJCOSTWO Niekiedy rząd dopłaca do opieki nad dziećmi. Szczegółów dowiesz się w Social Security Office (Zakład Ubezpieczeń Społecznych).

Jako ojciec nowonarodzonego dziecka masz prawo do dwóch tygodni płatnego urlopu pod warunkiem, że przepracowałeś u danego pracodawcy co najmniej 26 tygodni w piętnastym tygodniu przed planowaną datą rozwiązania. Nie dostaniesz pełnej wypłaty, lecz państwowe świadczenie ojcowskie (Statutory Paternity Pay).

URLOP WYPOCZYNKOWY

Masz prawo do co najmniej czterech tygodni płatnego urlopu wypoczynkowego.

Osoby zatrudnione w rolnictwie mają prawo do 20 dni w pierwszym roku zatrudnienia i 21 dni oraz dodatkowo 8 spośród następujących świąt państwowych w kolejnych latach.

Nowy Rok, Dzień św. Patryka 16/03, Wielki Piątek, Poniedziałek Wielkanocny, May Day (pierwszy poniedziałek maja), 12/07, 13/07, pierwszy i ostatni poniedziałek sierpnia, 12/08, 15/08, ostatnia sobota sierpnia, Boże Narodzenie (25 i 26/12)

Wszystkie szczegóły dotyczące uprawnień można uzyskać od **Agricultural Wages Board** (Rady ds. płacy w rolnictwie) pod numerem (028) 90520813.

Jeśli Twoja umowa o pracę jest na krócej niż rok lub pracujesz w niepełnym wymiarze godzin przysługujący Ci urlop jest proporcjonalny do czasu pracy. Mogą się do niego zaliczać święta państwowe. Wszystkie szczegóły dotyczące urlopu powinny być zawarte w umowie o pracę.

Dalsze informacje na temat uprawnień urlopowych otrzymasz w **Labour Relations Agency** (Agencja Relacji Pracowniczych).

Kwestie czasu wolnego zawsze uzgadnia z pracodawcą z wyprzedzeniem, aby nie narazić się na problemy.

WYMIAR CZASU PRACY

Nikogo nie można zmusić aby średnia jego godzin pracy w jakichkolwiek 17 tygodniach wynosiła więcej niż 48. Jednakże każdy może się dobrowolnie zobowiązać do pracy w wyższym wymiarze godzin jeśli tego chce.

Jeśli pracujesz dłużej niż 6 godzin przysługuje Ci 20 minut przerwy. Osobom w wieku 16 i 17 lat przysługuje 30 minut przerwy po przepracowaniu 4 godz i 30 min.

Praca w nocy

Jeśli pracujesz w nocy, średnia przepracowanych godzin nie powinna wynosić więcej niż 8 godzin na dobę w okresie jakichkolwiek 17 tygodni.

Specjalne przepisy regulują kwestię pracy w nocy osób małoletnich
Dalsze informacje otrzymasz w **Labour Relations Agency** (Agencja Relacji Pracowniczych).

BEZPIECZEŃSTWO I HIGIENA PRACY

Przepisy stanowią, iż każdy ma prawo do bezpiecznych i niezagrażających zdrowiu warunków pracy. Każdy powinien także przejść szkolenie dotyczące przepisów BHP w pracy.

Jeśli masz zastrzeżenia do warunków w jakich pracujesz przedyskutuj je z pracodawcą lub osobą zajmującą się BHP. Jeśli mimo tego nie zostaną one rozpatrzone skontaktuj się z Health and Safety Executive (Urząd ds BHP) pod numerem 08701545500.

PROBLEMY W PRACY, EGZEKWOWANIE SWOICH PRAW

Jeśli masz problemy w pracy lub czujesz, że zostałeś niesprawiedliwie zwolniony rozważ podjęcie następujących działań

1. Postaraj się przedyskutować kwestię z kierownikiem, przełożonym lub pracownikiem działu kadr i spróbuj rozwiązać problem powołując się na procedury obowiązujące w danym miejscu pracy. W większości przypadków powinno się złożyć pisemną skargę u pracodawcy zanim wnieśes sprawę do sądu pracy.
2. Skontaktuj się z niezależnymi organizacjami doradczymi. Oferują one nieodpłatne porady. Oto niektóre z nich:
Citizens Advice Bureau (Poradnia Obywatelska)
Labour Relations Agency (Agencja Relacji Pracowniczych).
STEP
Można również skontaktować się ze **związkami zawodowymi** jeśli do nich należysz. Aby zapisać się do związków zawodowych należy opłacać niewielkie składki. W zamian, w razie problemów związki oferują bezpłatne porady jak i reprezentację w sądzie jeśli jest taka konieczność.
Istnieją różne związki zawodowe, w zależności od sektora, w jakim pracujesz. Jeśli pracujesz w sklepie lub w przemyśle wytwórczym skontaktuj się z **T&G**. Jeśli pracujesz w służbie zdrowia lub szkolnictwie skontaktuj się z **UNISON**.
3. Sąd pracy to sąd specjalizujący się w kwestiach zatrudnienia. Nie oferuje on żadnych porad ani wskazówek. Należy po prostu złożyć pozew a sąd obiektywnie rozpatrzy sprawę.

***** UWAGA!*****

Dopilnuj aby wypróbować wszystkich powyższych sposobów – w przeciwnym przypadku sąd pracy może odrzucić skargę.

PRZYDATNE KONTAKTY:

National Minimum Wage Helpline Northern Ireland (Infolinia krajowej stawki minimalnej). Tel: 0845 6500 207, www.nmwadvice.co.uk

Employers for Childcare (Pracodawcy Dzieciom)
Tel 08000283008,
www.employersforchildcare.org

Labour Relations Agency (Agencja Relacji Pracowniczych).
E-mail: info@lra.org.uk
Belfast 028 9032 1442 Londonderry
028 7126 9639

CCEA – Council for Curriculum, Examinations and Assessments (Rada ds programów nauczania, egzaminów i oceniania). Tel: (028) 90261200;
www.ccea.org

UK NARIC ECCTIS Ltd.
Tel: 01242260010; email:
info@naric.org.uk; www.naric.org.uk

STEP

UNIT 7 Dungannon Enterprise Centre, 2
Coalisland Rd, Dungannon, BT71 6JT.
Tel: (028) 8772 9002, email:
info@stepni.org , www.stepni.org

Portadown Migrant Worker Centre
Transport and General Workers Union,
Rainbow Corner, William Street,
Poortadown.
Tel: (028) 3839 9595

Cookstown Migrant Worker Project
Gortalowry House, 94 Church St.
Cookstown, BT80 8HX.
Tel: (028) 8676 3322

Multi-Cultural Resource Centre (NI)
9 Lower Crescent, Belfast. Tel: (028)
90244639, www.mcrc-ni.org

Trade Union

pełną listę związków zawodowych
znajdziesz na www.ictuni.org

T&G Transport House, 102 High street,
Belfast BT1 2DL

UNISON

Belfast: Unit4, Fortwilliam Business Park
10 Dragan Rd
Belfast BT3 9JZ
Tel: (028) 9077 0813
Fax: (028) 9077 0803
Text tel: 028 9077 0803
Derry: The Old Church
Clarendon Street
Derry BT48 7ES
Tel: (028) 7136 5600
Fax: (028) 7136 5601

Citizens Advice Bureau (Poradnia Obywatelska): najbliższy oddział znajdziesz w książce telefonicznej oraz Yellow Pages lub na www.citizensadvice.org.uk

Ballymena Community Forum

Glendun Drive, Ballymena
Tel: (028) 2565 1032
Email: info@ballymenacommunityforum.org